

Ung lærer i Lindknud først i trediveerne

Af Harald Iversen

Det var i 1931, jeg var 22 år gammel og skulle være lærer i Lindknud. Jeg skulle begynde i skolen lige efter påske, men tirsdag før skærtorsdag blev jeg ringet op, og man bad mig komme dagen efter, så jeg kunne synge i kirken alle påskedagene. Jeg rejste så onsdag og kom en mørk aften til Lindknud kro, hvor jeg skulle have min kost.

Efter at have fået en kop kaffe og aftalt spisetider o.s.v., begav jeg mig til mit logi. Førstelæreren havde ordnet det, så jeg kunne bo hos et par gamle mennesker, Marie og Niels Thøgersen.

Jeg fik et lille værelse på loftet, og det var udmærket med kakkelovn, seng, bord og stol, men der var så lavt til loftet, at jeg ikke kunne stå op og spille violin. De fire helligdage var jeg så i kirken til gudstjenesterne, men resten af tiden havde jeg ikke noget at tage mig til. Jeg blev budt over at besøge førstelærerens, og jeg blev budt ned til mine værtsfolk. Begge steder var det hyggeligt at sidde og snakke ved en kop kaffe, og jeg mindes stuen hos Niels Thøgersens med duft af tørverøg fra kakkelovnen.

Niels Thøgersen var en interessant gammel mand, og mens hans kone strikkede og siden dækkede kaffebord, fortalte han om byen og sognet.

Han viste mig også og lod mig læse en bunke papirer, hvor han havde skrevet om sognet, men så fremmed det alltsammen forekom mig, så kunne jeg ikke rigtig fængsles ved læsning af det skrevne.

Det var imidlertid begyndelsen til den bog, der med titlen »Fra Lindknud sogn« af Niels Thøgersen blev udgivet i 1936. Da havde jeg baggrund for at læse den, og jeg har læst den mange gange.

I påskedagene 1931 havde jeg ingen ro på mig, vandrede rundt på vejene og var ikke glad i sind. Det regnede og blæste, og de mørke grantræer syntes mig at gøre alt endnu mere dystert. Vejene var plørede, og selve byen havde heller ikke rigtig vejbelægning eller fortov. Jeg syntes, det var et trist og kedeligt sted, og jeg havde den største lyst til at rejse med det samme, men det kunne naturligvis ikke lade sig gøre. En af de unge piger, som jeg siden lærte at kende, fortalte mig da, at hun og hendes søskende fra deres vinduer havde set mig vandre rundt. De havde haft ondt af mig og ønsket at byde mig ind, men man kunne da ikke sådan uden videre byde en fremmed ind og slet ikke en lærer.

Havde de bare gjort det, for disse dage var seje at komme igennem, og jeg anede mindst, at jeg skulle blive så glad for Lindknud, som jeg siden blev.

Lyspunkter var spisning på kroen, men også der var jeg ene, sad fremmed og fornemt placeret for mig selv i en stue, men jeg kunne da veksle et par ord med pigen, som serverede.

Så var det endelig skoledag.

Jeg måtte tidligt op, for jeg forudså et problem i skolen, og det var ikke af pædagogisk art, men såre praktisk: Jeg skulle tænde op og fyre i den store kakkellovn i skolestuen, så der var varmt, inden børnene kom.

Det var spændende, om det kunne lykkes for mig. Vi fyrede med tørv og kun tørv, og jeg tog en af de løse tørv, brækkede den i mindre stykker, som jeg vædede med petroleum, lagde nogle løse tørv på, inden jeg så fyldte op med faste tørv og satte en tændstik til. Når så ilden buldrede godt, gik jeg hen på kroen og fik morgenkaffe, hvorefter jeg skyndte mig tilbage til skolestuen, hvor tørvene nu var brændt ned, så jeg kunne fylde på igen.

Det viste sig at gå fint hver morgen, og selv om jeg

Fig. 1. Forfatteren med en kollega og nogle elever fra et skolebillede i Lindknud i midten af 1930'erne. Foto i privateje.

sparede mest muligt ved brugen af petroleum for ikke at forskrække sognerådet, så gik ilden aldrig ud for mig, og der var altid varmt, når vi skulle begynde skolen klokken ni.

Det var spændende at møde børnene den første dag, og det var dejligt at komme i skole, for selv om klasseværelset var anderledes end andre klasseværelser, jeg havde været i, så var der dog som altid kateder, skoleborde og en stor sort tavle.

Det var hjemligt, og her var ældste klasse, hvor børnene sad med friske og spændte ansigter over for den nye lærer.

Jo, det var godt, og så havde vi netop begyndt på tredje time, da der blev banket på døren, og ind kom syv-otte store piger og drenge. De havde været til konfirmationsforberedelse i præstegården og skulle nu i skole resten af dagen. Jeg husker de fleste af dem endnu og træffer med mellemrum nogle af dem. De var kun syv til otte år yngre end jeg, og en af pigerne blev siden gift omtrent på

samme tid som jeg selv, hvorfor vore børn blev nogenlunde jævnaldrende.

Noget sådant tænkte jeg naturligt nok ikke på den dag, men jeg var meget interesseret i disse store børn, som viste sig at være en prægtig flok.

Jeg havde så begyndt arbejdet i skolen, og alt i Lindknud så lysere ud.

Lindknud var en lille by med 70 huse, og den følte af en fremmed som liggende isoleret, for den havde hverken jernbane eller store gennemfartsveje.

Der gik en postbil til Brørup to gange daglig, og et par gange om ugen var der rutebil til Kolding. Den øvrige forbindelse med omverdenen foregik pr. cykle, for der var få, der havde bil.

Lindknud sogn havde den gang fire skoler foruden skolen i Lindknud by. Det var Houborg skole, som var den største af de fire. Her var Thomsen Sørensen førstelærer og hans hustru lærerinde.

Så var der Okslund skole, hvor læreren hed Kristiansen, og Vittrup skole, hvor Frandsen var lærer. Disse to lærere var ene om undervisningen i sommerhalvåret, men havde om vinteren en vinterlærer til hjælp.

Den fjerde skole var en lille forskole i Assersbøl, og her underviste fru Mortensen en lille flok børn, til de var ti år, hvorefter de gik til Lindknud skole.

De nævnte lærere kom jeg siden til at kende godt, ligesom jeg kom til at kende byen og hele egnen, men foreløbig var Lindknud skole og Lindknud kro de to nav, som min hverdag drejede sig om, og hertil kom så Lindknud kirke om søndagen.

Lindknud skole bestod den gang af to ret store bygninger. I den ene var der førstelærerbolig samt et klasseværelse med gang og en stue, der husede folkebiblioteket. I den anden bygning var der to klasseværelser med tilhørende gange, og på loftet var der lærerindelejlighed.

Førstelærer i Lindknud skole var Niels Christian Nielsen Skovbjerg, som var en prægtig og afholdt lærer, men desværre var han i en tidlig alder mærket af sygdom og

havde flere gange vikar. Han var kirkesanger, og i perioder vikarierede jeg for ham i kirken.

Vores lærerinde hed Karen Rasmussen, en blid og elskelig dame, der levede stille og beskedent og som Skovbjerg var meget afholdt af befolkningen.

Vi tre arbejdede så i skolen med den temmelig store børneflokk. Skovbjerg holdt sig om vinteren inde i frikvartererne, passede klokken og ringede ind, når tid var. Jeg gik ude på legepladsen hos børnene. Det var ikke dikteret, men jeg ville gerne røre mig i frisk luft og ind imellem have en pibe tobak, så jeg vandrede frem og tilbage langs en stor hæk, der for det meste gav læ for vinden.

Vi havde om lørdagen som de andre hverdage, skole til klokken fire om eftermiddagen, men hvis jeg ikke skulle synge i kirken om søndagen, så kunne jeg efter skoletid lørdag cykle til Bække, tage rutebilen til Vejle og derfra toget til Jelling, hvor jeg havde mit hjem.

Jeg gik derfor sådanne lørdage og kiggede op til møllen ved siden af skolen. Hvordan stod vingerne? Ville jeg få modvind til Bække?

Cyklen fik jeg altid lov til at sætte i brændeskuret hos en gammel enkekone, Anne Marie Guldbjerg, som boede i et lille hus uden for Bække. Vi blev efterhånden godt kendt med hinanden, og når jeg søndag aften vendte tilbage, fik vi en lille snak, hvorigennem jeg hørte om hendes børn og børnebørn, som hun havde billeder af, og som for nogles vedkommende var bosat i Amerika.

Derefter kunne jeg cykle de syv kilometer til Lindknud og var glad, hvis det ikke regnede eller blæste for meget.

Livet i skolen gik ellers sin rolige gang. Vi var ikke faglærere eller specialister, men havde hver sin klasse og underviste i alle fag, og en eftermiddag om ugen havde jeg alle de store drenge til gymnastik. Pigerne havde den gang ikke gymnastik i skolen.

Vi havde nogle rare børn i Lindknud skole, og der var vist sjældent brud på diciplinen. Jeg mindes dog en gang at have set Skovbjerg give en af de store drenge en lussing, men jeg fik aldrig kendskab til årsagen. Børnene var

flinke og opmærksomme og gjorde deres arbejde efter evne.

Det var herligt at fortælle for dem, og jeg elskede at fortælle. En af drengene, som siden blev ingeniør, og en pige, som blev lærer, har begge som voksne sagt til mig: »Jeg har ikke nogen bestemt erindring om, hvad du lærte os i de forskellige fag, men jeg glemmer aldrig de timer, hvor du fortalte for os«. Kan det trøste en gammel lærer, der måske til tider spørger sig selv, om han måske fortalte for meget frem for at tilføre eleverne mere eksakt viden.

I denne forbindelse mindes jeg en af mine skolepiger, der som voksen har sagt til mig: »Vi lærte i geografi om alle lande i Europa og om alle verdensdele, men vi glemte Island«.

I Lindknud skole pyntede eleverne sidste skoledag før jul klasseværelset med gran, lys og flag. På katederet satte de et lille pyntet juletræ, og så sang vi julesalmer og fik en julehistorie.

Et år syntes vi, at juletræet var så fint, at det var en skam, hvis det skulle plyndres samme dag. Vi talte da om, at der i udkanten af byen i et lille hus boede en enlig gammel kone. Vi kunne sætte nye lys på træet og forære det til hende.

Som sagt så gjort: Jeg gik sammen med hele børneflokkene ud til den gamle kone, gav hende vort juletræ og ønskede hende glædelig jul. Hun blev rørende glad, og det var for os alle en dejlig optakt til julen det år.

I forbindelse med julen var der noget, jeg ikke syntes om, og det var tidspunktet for skolens juletræ, altså juletræ for alle skolebørnene. Denne fest blev afholdt i kroens sal, men først fjerde eller femte nytårsdag lige før, vi skulle begynde efter juleferien. For mig føltes det mærkeligt, at vi efter en dejlig juleferie med juletræ i hjemmet og i foreninger og efter nytårshalløj, nu skulle til at pynte og danse om juletræ igen.

Det var imidlertid en tradition, som jeg da også kunne affinde mig med, og man måtte så håbe, at børnene også var glade for dette juletræ, hvad de nok var.

Det gik fremdeles godt med fyring i skolen, men en vinter gik det galt. Vi havde tørvene i to træskure, og da vi et år midt på vinteren skulle i gang med tørvene fra skur nummer to, så var alle tørvene dér isklumper. De havde været våde, da de blev kørt ind, og nu var de frosne og foreløbig ubrugelige. Jeg husker ikke, hvor vi fik andre tørv fra, men sagen blev da klaret.

Forøvrigt lejede Skovbjerg et år en af de store piger i ældste klasse til at tænde op om morgenen i hans klasseværelse, og efter en tid blev jeg behageligt overrasket, da jeg en morgen kom og ville tænde op i min kakkellovn: Ilden buldrede allerede lystigt. Den søde pige syntes åbenbart, at jeg skulle have det lige så godt som førstelæreren. Det fortsatte, og hun fik så nok en ekstra påskønnelse af mig, men jeg husker ikke hvilken.

En gang om ugen havde Lindknud husholdningsforening undervisning for medlemmerne i madlavning.

Det foregik i mit klasseværelse, og de skulle begynde, så snart vi havde sluttet skolens undervisning. Jeg hilste derfor altid på lærerinden, husholdningskonsulent Sigrød Krogh, og talte lidt med hende. Hun kom i god tid for at ordne forskelligt, og det var ikke strålende forhold for hende. Ude i gangen var der lidt plads og mange træskorækker, men husholdningsforeningen havde her et skab med service, petroleumsovn o.l. Jeg skulle siden få meget samarbejde med frøken Krogh i Ribe amts ungdomsnævn og Ribe amts aftenskoleforening, og når jeg nu med mellemrum besøger hende, så mindes vi også tiden og arbejdet i Lindknud.

Mange landsbyskoler var den gang spartansk udstyret. Der var det nødvendige, men også kun det, og med hensyn til lampesteder så var man knebne, og derfor var belysningen ikke særlig god i vinterdagens sidste skoletimer og ved eventuel aftenskoleundervisning. Men vi var unge og glade for vort arbejde, og med varme fra kakkellovnen og 30 børn i klassen var der hyggeligt i skolen.

Efter seks dage med i alt 34 timers undervisning blev

det søndag, og så var det kirken. Når jeg ser bort fra, at jeg ikke kunne komme hjem eller andre steder, så var jeg glad for kirkesangen.

Lindknud kirke er en af de yngste granitkirker, men dog gammel, idet den er fra 1300-tallet, en lille kirke med et lavt tårn. Kirkeklokken hænger i en klokkestabel ved siden af kirken, og inde i kirken var der den gang malet med mørke farver, så kirkerummet syntes mig mørkt. Præsten hed Viggo Hansen og organisten var lærer Frandsen fra Vittrup.

Orglet var et almindeligt harmonium, som Frandsen selv trådte, mens han spillede, og under sangen havde jeg min plads ved siden af ham. Vi fik altid salmenumrene fredag aften, så Frandsen og jeg kunne konferere og eventuelt nå at lære en ny melodi.

Ved gudstjenesterne kunne jeg lægge mærke til, at enkelte gamle ægtepar, når de kom ind i kirken, skiltes og tog plads på hver sin side af midtergangen, han til højre på mandssiden og hun til venstre på kvindesiden. Et levn fra gamle tider, som jeg ikke har oplevet andre steder.

Jeg medvirkede ved bryllupper, hvor jeg unge mand i mit stille sind tænkte, det var godt, at det ikke var mig, der skulle giftes, og jeg medvirkede ved begravelser, der stemte mit sind så tungt. Når jeg sang ud i hjemmene, kunne jeg også få en anelse om, at disse år var økonomisk trange for mange mennesker.

Mens jeg den første tid boede hos Marie og Niels Thøgersen, så tog Niels Thøgersen mig en dag med på en cykletur ud i det sogn, han kendte så godt og holdt så meget af.

Niels Thøgersen var født i 1863 i Okslund, Lindknud sogn, og med undtagelse af militærtjeneste og et kort ophold på Ladelund landbrugsskole, levede han hele sit virksomme liv i hjemsoget, men med sindet opladt for alt, hvad der rørte sig i verden omkring. Han var interesseret og deltog i politisk arbejde, ungdomsarbejde, arbejdet med mergling og plantning m.m. Han var interesseret i kommunalarbejde, var i mange år sognerådsformand og

havde derudover talrige hverv i det offentliges tjeneste. Nu havde han lagt op, men med sin gode hukommelse havde han en mængde at fortælle, og mens vi cyklede mod Houborg, fortalte han om Lindknud sogn, i ældre tid betegnet som et af Ribe amts magreste sogne. Han fortalte om fattige kår for mange af sognets beboere, om kamp og slid og om den udvikling, der var sket. Han havde noget at fortælle om næsten hvert sted og dets beboere, vi kom forbi, og så kom vi til Houborg kro, hvor vi måtte ind. Kroen ejedes af den gamle Poul Nicolajsen, som tog imod os og bød os velkommen. Hans søn Peter Nicolajsen var gift med Niels Thøgersens datter, og de bestyrede kroen og den tilhørende gård, indtil de i 1943 overtog det hele som ejendom.

Vi fik kaffe og en god snak med krofolkene, og så cyklede vi til Baldersbæk. Vi gik i plantagen og haven, og Niels Thøgersen fortalte om den smukke plet ved Holme å: I slutningen af forrige århundrede var her mestendels hede, men der lå en gård med lave lyngtækte huse. Det var Baldersbæk, som E.M. Dalgas så og fandt velegnet til beplantning, hvilket han meddelte nogle af de mænd på egnen, som var optaget af plantningssagen.

Gennem en af disse kom det da grosserer Holger Petersen i København for øre. Han var forretnings- og industriemand, men han så, at man ved at vinde land på heden helt bogstaveligt kunne virkeliggøre ordene: Hvad udad tabes skal indad vindes.

Holger Petersen købte Baldersbæk, byggede om, ansatte en plantør og påbegyndte beplantningen.

Ved en stor grøft, som førte vand ned til åen, byggedes dæmninger, og der anlagdes tre fiskedamme.

I 1909 lod Holger Petersen opføre en stor smuk villa i Marselisborg-stil, og der blev anbragt en stødhævert, så villaen kunne få eget vandværk, og der kunne laves springvand i haven.

Holger Petersen ansatte en ældre dame af familien som værtinde, da det var hans ønske, at dette sted skulle bru-

ges til sommerophold for familiens medlemmer og venner.

På et bestemt punkt i Holme å, som løber i engen neden for villaen, mødes de tre gamle sogne: Lindknud, Starup og Vorbasse, men også tre herreder støder sammen her, og Holger Petersen lod i 1912 på dette sted opsætte Tre-herredsstenen udført af billedhugger Anders Bundgård.

Stenen har en trekantet søjlefacon, og udhugget i stenen skuer mod hver sit herred tre af de mænd, som den gang for de mange år siden gjorde en stor indsats for plantningssagen på egnen: Mod Slangs herred Enrico Mylius Dalgas. Mod Skads herred Johan Steinmeier Sørensen. Mod Malt herred Jens Christian Sørensen. Alt dette og mere til fortalte Niels Thøgersen, mens vi gik omkring. Vi standsede ved mindestenen for plantningsarbejdet, og vi standsede ved den store statue af Holger Petersen. Den er også udført af Bundgård og blev rejst af Holger Petersens søskendebørn i 1918, året efter hans død.

Til sidst var vi inde at se villaen, der på den tid af året var ubeboet, men Niels Thøgersen havde nøgle til den.

Så havde jeg stiftet bekendtskab med en skøn plet langt fra alfarvej, en plet, som jeg siden vendte tilbage til gang på gang, og ofte gjorde fremmede opmærksom på.

Fra Baldersbæk kørte vi til Høllund Søgård, skovriderboligen med åkandesøen og statuen af Dalgas, der fra sit høje stade ser milevidt ud over plantager og læplantninger, der indrammer dyrkede marker i den før så fattige egn.

Så cyklede vi hjem. Turen havde taget det meste af dagen, men jeg havde set og hørt meget, som jeg aldrig glemte.

Niels Thøgersen fortsatte med at skrive, og det blev foruden bogen om Lindknud sogn også til bogen »Tilbageblik«, i hvilken han fortæller om sit liv og sin slægt, men derigennem også får lejlighed til at skildre sognets gamle sæder og skikke.

Niels Thøgersen døde på sin 84 års fødselsdag, den 14.

januar 1947. Han blev begravet på Lindknud kirkegård under meget stor deltagelse, og i Lindknud by blev rejst en mindesten for »Sognets gode søn«.

Efter at have boet en tid hos Niels Thøgersens flyttede jeg hen i den modsatte ende af byen, hvor jeg fik et dejligt værelse med centralvarme hos rutebilejer Høgh Rhode.

Høgh Rhode og hans kone, Maren var et par dejlige mennesker. Hun var en stilfærdig og tilbageholdende, men meget venlig kone, en hjemmets kvinde, og han var en meget driftig og energisk mand med et stort forretnings- og administrationstalent.

Han havde den daglige postbil til Brørup, men derudover havde han forskellige bilruter bl.a. Esbjerg-Darum-Ribe. Senere fik han en omfattende turistikørsel, som han drev til stor tilfredshed for sine kunder. Et karakteristisk træk så vi under krigen, da der ikke kunne køres turistture. Høgh skulle virke, og så tog han arbejde ved Rømdæmningen og førte lokomotivet, der trak tipvognene.

Han boede i Skærbæk og kom kun hjem til familien om søndagen.

Mange år efter solgte han huset i Lindknud og hele virksomheden og flyttede med familien til Ribe, hvor han blev distriktsleder for DSB's rutebiler.

Da helbredet begyndte at svigte, lagde han op, og de flyttede til Egebæk, hvor deres eneste datter og svigersøn drev en minkfarm.

Men det var altså mange år forinden, at jeg kom til at bo hos dem og betalte 15 kr. om måneden for værelse med lys, varme og et venskab, der kom til at holde, så længe de levede.

Mit nye værelse havde også den fordel, at jeg nu boede lige over for kroen, hvor jeg i hele min Lindknud-tid spiste.

Det var den gamle kro med stråtag og kørestald. Den brændte i 1966 og eksisterer altså ikke mere, men dengang i 30-erne var den et hyggeligt samlingssted for by og egn.

Man kom ind ad hoveddøren til en entré. Til højre

førte en dør ind til krostuen, men adgangen hertil foregik almindeligvis gennem en dør fra kørestalden.

Krostuen var et stort, noget mørkt lokale med små borde og bænke. Her kom hver aften mange mænd og spillede kort, drak kaffe og sodavand samt snakkede. Fra entréen førte til venstre en dør ind til kobberstuen, en meget hyggelig stue, som havde sit navn efter de mange smukke kobbergenstande, som hang på væggene.

Fra denne stue førte forskellige døre ind til andre rum. En dør førte ind til en stue, som egentlig var privat, men brugtes ved særlige lejligheder, to døre førte ind til små værelser, hvor tilrejsende gæster kunne overnatte, en dør førte ind til den store sal, og endelig var en dør til køkkenet.

Fra køkkenet var der så adgang til krostuen, bryggerset og telefonstuen.

Den sidste var en lille hyggeligt møbleret stue, hvor omstillingsbordet stod, da kroen tillige var telefoncentral.

Kroens ejer var en midaldrende dame, frøken Sofie Petersen, og hun drev den selv med hjælp af en ca. 30-årig pige Caroline Hansen og en pige på alder med mig selv, Kristine Madsen.

I den første tid blev der dækket op til mig i kobberstuen, hvor jeg så sad mutters alene og spiste, men da vi blev kendt med hinanden, flyttede jeg ned i telefonstuen. Her sad Sofie Petersen meget af tiden ved telefonen, og ind imellem fik vi en god snak. Hun var en statelig dame med en værdig fremtræden. Hun talte et smukt og korrekte rigsdansk, men af en eller anden grund holdt hun fast ved et uforfalsket »a«.

Hun var dus med hele befolkningen med enkelte undtagelser, deriblandt præsten og lærerne, som hun sagde De til. Alle havde en vis respekt for hende, og da hun efter flere år foreslog, at hun og jeg skulle være dus, så følte jeg det næsten som en æresbevisning.

Hun ønskede at fede mig og kom derfor ofte med et stykke rullepølse, som hun lagde på mit rundstykke søn-

dag morgen, og fik vi kærnemælksvælling til middag, så skulle jeg have lidt fløde i.

Vi levede godt på Lindknud kro, og det blev efterhånden sådan, at jeg fra klokken syv om morgenen til elleve om aftenen, når jeg ønskede det, kunne tage en kop på hylden i køkkenet og skænke mig en tår kaffe. Der var altid kaffe på kanden, men somme tider kunne Caroline sige: »Nej vent lige lidt, der er kommet gæster, og så laver jeg frisk kaffe«.

Der kom mange gæster på Lindknud kro, for den var kendt viden om for sin gode mad. Folk fra omegnen lagde ofte søndagsturen over Lindknud, hvor de drak eftermiddagskaffe i kroen, og damerne sagde: »Ah, småkagerne er bagt i smør«.

Jeg var også glad for Caroline og Stinne, som var meget venlige imod mig, og som var medvirkende til, at jeg kunne gå som hjemme på kroen.

Frøken Petersen havde ikke spiritusbevilling og ville ikke have det. Jeg formoder, at man engang havde haft det, da der også hørte købmandshandel til kroen, men frøken Petersen ønskede, at kroen skulle være et sobert og fredeligt sted, og det var det. Hun havde en privat vinkælder, hvilket vist var bekendt for de fleste, for jeg har, når jeg sad sammen med hende i telefonstuen, oplevet, at en af byens borgere er kommet og har bedt om at købe en flaske vin, som skulle bruges til gave.

Frøken Petersen svarede med sit venlige smil: »A sælger ikke vin, men du kan få en flaske vin uden betaling«.

Sådan var hun ligesom på flere andre måder meget hjælpsom og godgørende.

Når der var travlt på kroen en aften, så passede jeg telefonen. Der var 40-50 abonnenter, og jeg kunne alle numrene udenad. For min indsats fik jeg en håndfuld cerutter plus fornøjelsen.

Mange minder har jeg fra Lindknud gamle kro, men lad mig nævne til sidst, at Caroline døde allerede i 1940 og Sofie Petersen i 1952. Stinne blev gift, og hun og hendes mand overtog telefoncentralen efter Frøken Petersen og

bestyrede den i mange år. Hun er nu enke og bor stadig i Lindknud. Ved lejlighed opfrisker vi ungdomsminder fra Lindknud kro.

To vintre, mens jeg var i Lindknud, var jeg gymnastikforeningens leder af den frivillige gymnastik, og jeg havde fire hold to aftener om ugen, 1 time med hvert hold, begyndte klokken 18 og sluttede klokken 22.

Det foregik i gymnastikhuset, som var bygget i 1887 og oprindeligt beregnet også til forsamlingshus.

I 1917 havde kommunen købt huset, og siden blev det kun brugt til gymnastik for skolebørnene og de unge.

Huset havde kun et rum og altså fire ydervægge, og der var ingen form for opvarmning. I det ene hjørne var der med brædder adskilt et lille rum. Her stod et par bænke, i væggene var nogle kroge, og dette rum var til omklædning.

Når mange sad derinde, snakkede og røg, så kunne det blive helt hyggeligt, men desværre havde gymnastiklederen først efter sidste hold, tid til at opholde sig der, han måtte råbe sig til varmen, evt. gøre øvelserne med.

Lønnen for disse vinteraftener i gymnastikhuset var samværet med de unge, venskaber, af hvilke nogle holder endnu, og så en gave fra gymnasterne, et rejsetæppe, som jeg har en flig af endnu, en klubstol, som stadig er i brug, cigarer, som forlængst er røget, og andre ting, som jeg ikke husker.

Vi havde også i Lindknud en god ungdomsforening, hvor pastor Viggo Hansen var formand, og jeg en tid næstformand. De fleste møder afholdtes i kroens sal, og det var gode og givende aftener.

Jeg husker således en oplæsningsaften med den norske skuespiller Sigurdsson. Han klædte om i kjole og hvidt inden mødet, og da en af os gav en bemærkning om, at det næsten var for meget for en lille forsamling, så svarede han: »Jeg skal bringe noget af mit lands bedste digtning til jer, og derfor må jeg være i højtdragt«. Pastor Hansen ledede ungdomsforeningen med ønsket om, at der skulle være kvalitet i det, der blev arrangeret for de unge. Såle-

des også med den årlige fælleslæsning, som man kaldte det, skønt det absolut var amatørskuespil.

De stykker, vi spillede, skulle have en vis standard, være noget værd.

Det første stykke jeg var med i, var »Nye tider« af Zacarias Nielsen og bagefter den lille fornøjelige enakter af H.C. Andersen »En nat i Roskilde«. Et andet år opførte vi »Genboerne« af Hostrup, og da havde vi ved premieren besøg af unge fra Gesten, som arbejdede med det samme stykke, og vi var selvfølgelig på genbesøg.

Den sidste vinter, jeg var i Lindknud, fandt pastor Hansen et skuespil af den belgiske forfatter Maurice Maeterlinck. Det hed »Borgmesteren i Stillemonde«, og handlede om tyskernes indtrængen i Belgien under første verdenskrig.

Det var et meget alvorligt og dramatisk stykke, og der var ved stykket den for amatører kedelige omstændighed, at der skulle medvirke ret mange mænd, men kun en kvinde, som til gengæld havde en svær rolle. Hvem kunne og ville påtage sig denne opgave?

Pastor Hansen fandt efter megen spekulation frem til løsningen: Der var kommet en ung damefrisør til byen, og hun havde åbnet en salon i huset ved siden af det hus, hvor jeg boede. Vi havde set hende, da hun i Gesten spillede i »Genboerne«, og hende skulle det være.

Pastor Hansen og jeg fulgtes ad til pigens bopæl, og præsten bad hende tage rollen, men hun undslog sig med »det kedelige ved at skulle være eneste pige i ensemblet«. Der fulgte en længere diskussion, til hvilken jeg forholdt mig lyttende, og til sidst tillod pastoren sig at love hende, at hun kunne følges med lærer Iversen hver aften, når vi, som skik var, skulle indøve stykket rundt i hjemmene, vi boede jo lige ved siden af hinanden.

Man kunne ikke se, at det gjorde synderligt indtryk på hende, men efter endnu en lang snak indvilligede hun, og rollen var besat.

Ifølge præstens løfte følte jeg nu en vis – og bestemt ikke tung – forpligtelse, og så fulgtes vi to på de mørke

veje rundt til de forskellige steder og hjem igen, to attener om ugen i en god måneds tid, og da vi tillige spillede et ungt ægtepar i stykket, så måtte det ende med, at vi blev enige om at fortsætte spillet, og det gjorde vi i 29 år, til hun døde fra mig.

Hun var meget dygtig til at agere, og vi indøvede på egen hånd små stykker for to personer, som vi optrådte med i Lindknud og andre steder, indtil vi blev gift.

Nu har jeg foregrebet begivenhedernes gang og må gå lidt tilbage i tiden.

Mens jeg passede mit arbejde i skolen og var med i ungdomsarbejdet, så deltog jeg ikke meget i de ældres selskabelighed. Der var dog et »bydelaw«, som jeg var med i, og her spillede man kort. Jeg har aldrig kunnet spille kort, og uddeler Christensen havde det på samme måde, så vi underholdt hinanden ved disse lejligheder. Man talte dog om, at jeg burde lære at spille Es-makker, og en aften fik de mig lokket med. Jeg tror, det var lige så lang en aften for mine medspillere som for mig, og i hvert fald blev jeg aldrig oftere opfordret til at spille kort, og det bekom mig sandelig godt.

I denne gruppe borgere var også forstander Frederiksen og frue fra Assersbølgård. Assersbølgård ligger en god kilometer uden for Lindknud ved vejen, der fører til Holsted. Gårdens historie går tilbage i middelalderen, hvor den var en adelig sædegård, det, vi i vore dage kalder en herregård.

Den førte en omskiftelig tilværelse op gennem tiden, og særlig i 1800-tallet blev den misrøgtet af mange ejere, som hver for sig bidrog til, at den til sidst kunne betegnes som en fallitgård.

I 1899 blev Assersbølgård købt af gårdejer Thyssen Hansen og hustru fra Ø. Vedsted, og i samarbejde med præsten ved fængslet i Vridsløselille begyndte de et hjælpearbejde for mænd, der blev løsladt fra fængslet, idet disse mænd i en svær tid kunne få ophold og arbejde på gården.

Senere blev Assersbølgård overtaget af fængselssekska-

bet, og der blev gjort forsøg med at sende prøveløsladte og betinget benådede mænd i alderen 18-35 år til gården, og forsøgene viste så gode resultater, at arbejdet skulle fortsætte.

Der blev bygget en ny, stor hovedbygning, hvor mændene boede og spiste, ligesom der blev ansat en forstander og en gårdbestyrer. I min Lindknud-tid hed forstanderen altså Frederiksen, og en gang, vi var sammen, foreslog han, at jeg med mellemrum skulle komme ned på gården og give mændene en underholdningsaften, og jeg skulle få fem kroner pr. aften.

Det ville jeg gerne, og de sidste to år, jeg var i Lindknud, var jeg på Assersbølgård en aften om ugen i vinter-tiden. Jeg havde min violin med, og klokken 19.30 begyndte vi at synge.

Jeg glemmer aldrig disse sangaftener. De ca. 35 mænd sang, så taget var ved at løfte sig, og aldrig så snart var vi færdig med en sang, før den næste var foreslået.

Var det ikke betegnende, at de sange, der blev foreslået, var enten raske, kraftige march- eller kampsange som f.eks. »Vældige riger rives om jorden« eller blide, vemodige sange som »I fjerne kirketårne hist«.

Når vi havde sunget en række sange, læste jeg et par fortællinger, og så sang vi igen, til forstanderen sagde stop. Nu skulle mændene have kaffe i deres spisestue, og det samme skulle jeg inde i privatlejligheden.

Forinden kaffen skulle dog nogle af mændene købe tobak og andre fornødenheder, som forstanderen opbevarede inde på kontoret. Imens kom nogle af de andre og snakkede med mig, og det blev efterhånden helt svært at komme fra dem, for de havde meget at spørge om, men også en del, de ville fortælle mig.

En gang havde de fået den idé, at de ville opføre en af Hostrups komedier, og bad mig skaffe den til veje.

Det gjorde jeg, men da jeg kom næste uge, fik jeg den besked, at det alligevel ikke kunne blive til noget. Jeg fik ingen grund, men havde i mit stille sind den tanke, at de nok var blevet uenige om rollefordelingen.

Vi blev så enige om at lave en varieteforestilling, en broget aften med skiftende optrin på scenen i form af sketches, solonumre og lignende. Her havde man bedre muligheder for at forberede og lave sit eget nummer eller samarbejde med enkelte kammerater.

Vi kom imidlertid til at mangle et nummer, og jeg foreslog derfor, at jeg skulle få damefrisøren i Lindknud til at hjælpe os. Vi kunne så sammen opføre et nummer, som vi havde optrådt med i ungdomsforeningen. Forslaget blev modtaget med stor begejstring. Det var storartet at få en pige med, og på festaftenen var hun genstand for den største opmærksomhed og omhu.

Der var et lille rum mellem spisestuen og køkkenet. Her fik stuemanden, som serverede ved mændenes måltider, maden leveret gennem en lem. Dette rum fik vor eneste kvindelige medvirkende til garderobe, og en af mændene stillede sig uden for døren. Var der en af de andre, som tillod sig blot at se i retning af døren, så lød det skarpt: »Du kan ikke komme ind her, damen klæder om«.

Festligt og fornøjeligt gik det hele aftenen i en kammeratlig atmosfære, og de indbudte gæster fra byen morede sig kosteligt. Mange af de mænd, der kom på Assersbølgård, var begavede og godlidende mennesker, men en eller anden brist hos dem eller måske en ulykkelig hændelse havde bragt dem på et sidespor.

Var det trist som ung lærer at komme til Lindknud og være ukendt med alt og alle, så varede det ikke længe, før det ændrede sig, og jeg blev meget glad for den lille by langt fra de store veje og for dens befolkning.

Jeg deltog, som tidligere nævnt, ikke meget i gilder og selskaber, og jeg tror egentlig ikke, der var ret meget af den slags, for 30-erne var en økonomisk hård tid.

Jeg kom imidlertid i mange hjem og havde hyggelige timer med rare mennesker. Et sted, jeg kom ret ofte, var i huset, som lå ved siden af Høgh Rhodes, hvor jeg boede. Det var hos murermester Jens Lambert Christensen og hustru, kaldet Jens murer og Didde murer, og det var nogle dejlige mennesker at være sammen med.

Didde var en venlig og hjælpsom kone. Hun havde i nogle år fransk vask og strygning, men var ellers optaget af hjemmet, deres to drenge og desuden alt, hvad hendes mand havde med at gøre, og det var meget. Jens murer havde i mange år en stor virksomhed med byggeri og havde mange mænd i arbejde, så det blev til et stort antal gårde og huse vidt omkring, der kom til at stå som et synligt tegn på hans virke. Ved siden af arbejdet var han usædvanlig interesseret i politik, historie, skole spørgsmål og meget andet.

Han var i mange år medlem af skolekommission og menighedsråd, og vi fik gennem årene mange gode samtaler og diskussioner om alt, hvad der rørte sig i nutiden, og om den fortid, som vi begge interesserede os for.

Jens murer og Didde var jævne, brave folk, de var rare venner, og mindet om dem vil bevares længe i Lindknud.

Det var godt at være i Lindknud, og da jeg fandt min tilkommende der, så blev det en tak bedre endnu, men følgen var, at jeg måtte finde mig en økonomisk bedre stilling, og jeg søgte nogle stillinger som førstelærer.

I Tvile-Terpling ved Glejbjerg fattede de interesse for mig og ønskede at komme til Lindknud og overvære min undervisning.

Dagen blev bestemt, og om morgenen på den fastsatte dag kom hele skolekommissionen for Åstrup sogn og det den gang eksisterende forældreråd for Tvile-Terpling skoledistrikt. Børnene gik ind i klassen, de voksne gik ind og til sidst skolekommissionens formand og jeg. På skolens trappe sagde han: »Vil De tale med børnene om. . . ?« og så nævnede han en bibelsk fortælling. Vidende, at det var min fremtidsstilling, det drejede sig om, måtte jeg nu uden mindste forberedelse tage en time i bibelhistorie med denne klasse, hvorefter gæsterne ville køre videre og i løbet af dagen høre på to andre lærere, som de havde taget ud af ansøgerbunken.

Jeg fik stillingen, så jeg kan ikke være utilfreds, men jeg har tænkt på mange gange siden: Var det egentlig rigtig at sætte os unge på en sådan prøve, uden at vi havde tid til at

tænke os om og slet ikke til forberedelse og tilrettelæggelse, men det var selvfølgelig de samme vilkår for os alle tre den gang.

Den anden november 1936, begyndte jeg så i Tvile skole og i februar 1937 blev jeg gift i Lindknud kirke med Olga Storm, og vor bryllupsfest stod på Lindknud kro. En ny tid var begyndt for mig.

I Lindknud var der i årenes løb flere gange faldet en bemærkning om, at jeg skulle være Skovbjergs efterfølger som førstelærer i skolen, men jeg tog det kun som en venlighed uden realitet, for Skovbjerg var kun omkring 50 år.

Det kunne alligevel være kommet på tale, for allerede først på året 1938 døde lærer Skovbjerg 54 år gammel.

Jeg mindedes ham ved begravelsen ud fra nogle ord af Rudolf Bruhn, som vi begge holdt meget af: »Byg borg af hverdags stene«, og disse ord kom til at stå på en sten, som blev rejst ved skolen.

Jeg søgte ikke stillingen efter Skovbjerg, ved heller ikke, om jeg havde fået den, men jeg var allerede faldet godt til på den anden side af Løbners plantage.

Denne plantage og Holsted-Grindstedvejen dannede et skel. Øst for denne vej gik man til Kolding med alting, og egnens avis var »Kolding Folkeblad«.

Vest for vejen vendte alt mod Esbjerg, og »Vestkysten« var så godt som enerådende dagblad.

For mig blev det en erfaring, at der på begge sider af skellet, i begge sogne, Lindknud og Åstrup boede en befolkning, som man befandt sig godt hos og kom til at holde af. Det var mig en glæde fremdeles at bo så nær Lindknud, at jeg kunne holde forbindelse med gode venner der og med mellemrum gå en tur i byen, for Lindknud var og blev jo for mig en del af ungdommens land.

Harald Iversen, f. 1908 i Jelling. Lærereksamen fra Jelling seminarium. Først i trediveerne lærer i Lindknud. 1936 førstelærer i Tvile skole, Åstrup sogn. 1961 amtskonsulent for fritidsundervisningen i Ribe amt. 1978 pensioneret og bosiddende i Holsted. Har skrevet »Med fritidsundervisningen gennem 50 år« 1981, samt artikler i blade og tidsskrifter.